

Boekbespreking

► Wel kijken, niet beschadigen!

> VM 118, Niet-Destructief Onderzoek
W.J.P. Vink (2000, met begeleidingsgroep;
TU Delft) / Roger van Brekel (2009, met
co-lezers en een vertaling over Digital Ra-
diography van General Electric Sensing &
Inspecting Technology; NIL)
> Eindredactie: Peter Boers, Vereniging FME
FME-CWM, Vereniging van ondernemers
in de technologisch-industriële sector,
Zoetermeer.
> Tweede uitgave, december 2009
84 pagina's, digitaal als PDF
www.FME.nl / info@FME.nl

Eind 2009 bracht de koepel van de tech-
nologische industrie een standaardwerk
uit over Niet-Destructief Onderzoek. Het
oorspronkelijke werk uit 2000 kwam tot
stand onder leiding van W.J.P. Vink van de
TU Delft. Het Nederlands Instituut voor Las-
techniek heeft het in 2009 aangepast, en
R. van Brekel heeft zich hierbij laten onder-
steunen door een keur van experts.
De FME heeft geheel in de tijdgeest geko-
zen voor publicatie via een PDF op internet.
De onontbeerlijke basiskennis is zo vrije-
lijk beschikbaar voor alle belanghebbende
partijen, en voor situatiespecifieke gevallen
moet men sowieso de expert erbij halen. En
zo kan men vast een beetje voorsorteren en
mogelijkheden ontdekken die ongetwijfeld
minder bekend zijn dan de experts zelf in
de gaten hebben. Overigens wordt ook ver-

wezen naar de Engelse website www.NDT-ed.org.

Resultaat is niet alleen een breed en ac-
tueel overzicht van niet-destructieve test-
methoden, hun toepassingsgebieden en
aandachtspunten, maar ook een stuk laag-
drempelige kennisoverdracht. Het richt
zich primair op het bulkmateriaal en niet
op de oppervlaktebehandeling of deklaag,
die in de industriële praktijk echter vrijwel
nooit ontbreken. Het niet-destructief me-
ten van een laklaag voorafgaand aan het
moffelen, zou bijvoorbeeld goed in de ver-
antwoording van de publicatie passen die
in de inleiding gegeven wordt. De waarde
van NDO ligt onder meer in de mogelijk-
heid al tijdens het productieproces vast te
stellen waar ingegrepen kan worden. Bij de
eindkeuring zijn er immers nog meer ar-
beidstijd, grondstof en energie in gestoken.
Het onderzoeken van een chemisch aange-
brachte conversielaag voorafgaand aan de
coatingprocessen is ook zo'n voorbeeld.

De waarde van niet-destructief onderzoek
kan nauwelijks overschat worden. Het voor-
afgaand aan montage vaststellen van de fy-
sische kwaliteiten van een component zon-
der deze voor het gebruiksdoel ongeschikt
te maken, is natuurlijk een wezenlijk onder-
deel van betrouwbaar en efficiënt produ-
ceren. Hoe eerder een zwakke plek ontdekt
wordt, hoe geringer het verlies van waar-
detoevoegingsstappen en de herstel- en
vervangingskosten. Voor opgestelde instal-
laties en infrastructuur geldt iets soortge-
lijks: het (vaak letterlijk!) in kaart brengen
van de materiaaltechnische staat van een
installatie en het tijdig signaleren van
een verminderde materiaalintegriteit kan
ongelukken, milieuschade en verlies aan
grondstoffen en halffabricaten voorkomen.
Vakbladen als de Materials Performance

Tabel 1.1 Belangrijke NDO-methoden voor de industriële praktijk

NDO methode	definitie van of bij het oppervlak	toetswijze	matriceel toetsresultaat
visueel	**	**	**
audibel	**	**	**
chemisch	**	**	**
thermisch	**	**	**
mechanisch	**	**	**
elektrisch	**	**	**
magnetisch	**	**	**
radiologisch	**	**	**
ultrasoon	**	**	**
infrarood	**	**	**
thermografie	**	**	**

(www.NACE.org) doen regelmatig verslag
van effectieve methoden. Het blijft nuttig
deze bladen eveneens te volgen, aangezien
handboeken vaak voortborduren op eerder
werk, zoals Niet Destructief Onderzoek van
Vink uit 1995, dat ongetwijfeld de basis ge-
weest is voor de eerste uitgave destijds (p. 5:
"Aan het eind van de vorige eeuw werd de
methode die nu bekend staat als penetrant
onderzoek in een primitieve vorm al door
machinisten toegepast voor het onderzoek
van krukassen van stoommachines.")

Opvallend is het geringe gebruik van re-
cente vakliteratuur en congressen, zoals
die er zijn over bijvoorbeeld Electro Impe-
dantie Spectroscopie (de volgende is in Car-
voeiro, Portugal, 6-11 juni, www.EIS.org). In
de literatuurlijst is ook het standaardwerk
Instrumentelle Lackanalytik (2006, Roger
Dietrich, Vincentz Network) een opvallende
afwezige. Het lijkt erop, dat de titel iets te
breed gesteld is: er wordt meer beloofd dan
er komt, want NDO van deklagen komt nau-
welijks aan de orde. Het is duidelijk gericht
op bulkmateriaal en niet op installaties,
werkstukken en componenten. Op pagina
18 blijkt dat het duidelijkst: daar treffen we
in de passage over magnetisme zelfs het
voorschrift aan een eventuele deklaag te
verwijderen om het niet-destructief testen
van het materiaal mogelijk te maken. De
materiaal-deklaagcombinatie is dan dus

juist níet behouden gebleven:
*Voorafgaand aan het onderzoek moet het
oppervlak van het werkstuk worden voor-
bewerkt. Er moet voor worden gezorgd dat
het oppervlak zo glad en zo schoon mogelijk
is, droog en vetvrij en vrij van gedeeltelijk
losliggende verf- en roestdeeltjes. Bevat een
werkstuk een verflaag of een 'coating', dan
moet eerst worden nagegaan of deze moet
worden verwijderd. De dikte van de laag be-
paalt namelijk de minimaal te detecteren
foutgrootte. Zo geeft de norm NEN-EN-ISO
9934-1 aan, dat een laag van 50 µm nog to-
lerabel is. Het aanbrengen van een contrast-
laag is overigens niet in alle codes toege-
staan of slechts toegestaan als aan bepaalde
voorwaarden is voldaan.*

Overigens wordt het hoofdstuk afgesloten
met een korte, helaas niet uitgewerkte ver-
melding van een niet-destructief magne-
tisch onderzoek aan een materiaal-deklaag-
combinatie:
*Objecten met tamelijk ruwe oppervlakken,
die nog bedekt kunnen zijn met een coating
of verflaag tot 2 mm dikte, kunnen worden
onderzocht. Wanddikten tot 12 mm worden
onderzocht (met een gereduceerde gevoelig-
heid tot 20 mm).*

En bij onderzoek met penetranten (indrin-
gende contrastvloeistoffen) moet eventuele
coating verwijderd worden, bij ultrasoon
onderzoek kan een bitumenlaag de echo
dempen, en bij thermische inspectieme-
thoden wordt een eventuele coating ook
slechts genoemd omdat het een beperking
oplevert: *Bij bepaalde toepassingen, bijvoor-
beeld bij objecten met geringe dikte, moet
men er op bedacht zijn, dat de aangebrachte
'coating' het warmtebeeld van het te inspec-
teren oppervlak kan beïnvloeden.* (Hoofd-
stuk 10, p. 63). Overigens wordt bij de toe-
passingsgebieden van Thermisch Inspectie
wel genoemd "het detecteren van slechte

hechting bij bekledingen (coatings)".
In hoofdstuk 7 Wervelstroomonderzoek
treffen we een vermelding aan van NDO
voor de oppervlaktebekleding: *"De impe-
dantie is ook afhankelijk van de koppeling
en verandert bij groter wordende afstand
tussen de spoel en het werkstuk (het 'lift-
off' effect). Het lift-off effect wordt praktisch
toegepast in laagdiktemeters, waarmee de
dikte van isolerende lagen op metalen voor-
werpen kan worden bepaald, bijvoorbeeld
de dikte van verflagen of de dikte van een
oxidelaag, zodat deze methode ook bij corro-
sieonderzoek kan worden toegepast."*

Smart Coatings bij de NDO-methode
Zeer aardige vermeldingen zijn natuurlijk
de contrastlak en de temperaturomslag-
verf, een 'smart coating' (impulsreactieve
deklaag) die gebruikt wordt bij thermische
methoden:
*Bepaalde warmtegevoelige verfsoorten
doorlopen diverse kleurovergangen bij ver-
warming. Zij worden onder meer gebruikt
voor controle tijdens het voorwarmen bij las-
sen en voor de inspectie van gietstukken op
porositeit. Het werkgebied is van 40°C tot
circa 1.600°C. De nauwkeurigheid in de tem-
peratuurmeting is ongeveer 5°C. Ook past
men deze omslagverf veel toe ter controle
van de (toelaatbare) maximumtemperatuur
van een object (bijvoorbeeld een drukvat of
pijpleiding), maar ook bij een thermometer,
in de vorm van een sticker/thermodot met
niet omkeerbare kleuromslag. Een speciaal
type is de zogenaamde fotochromverf, die
een pigment bevat dat na bestraling met
UV-licht tot roodachtig purper verkleurt.
Na verhitting tot ca. 50 °C wordt door een
irreversibele kleuromslag het pigment uit-
gebleekt wit. De fotochromverf wordt veel
toegepast voor de detectie van fouten in ho-
ningraatconstructies (losse verbindingen,
delaminaties).*

Prachtig werkstuk met te korte titel
Zo komen we tot de slotsom dat een prach-
tig standaardwerk vrij beschikbaar ge-
maakt is en vanaf iedere internetlocatie
aan te roepen (en te downloaden), hetgeen
de snelle verspreiding van deze belangrijke
basiskennis via het vaktechnische circuit
zeker zal bespoedigen. Schetsen, stroomdi-
agrammen, foto's en grafieken geven een
brede uiteenzetting van de vele deelgebie-
den van de NDO-technieken. Dat de NDO
voor controle van uitgevoerde oppervlakte-
technieken eigenlijk alleen in het hoofdstuk
Visuele Inspectie aan de orde komt, geeft
te denken. In de Inleiding worden maatvoe-
ring (hier in de zin van wanddikten, maar
ook maatvast anodiseren en dergelijke zijn
natuurlijk relevant) en hardheid nog ge-
noemd, die uiteraard evengoed de deklaag
als het bulkmateriaal betreffen. NDO op
het vlak van kleur, glans, sinaasappel-effect,
ruwheid (antislip) en dergelijke zouden niet
kunnen ontbreken in een basiswerk onder
de korte titel "Niet-Destructief Onderzoek".
Deze vanzelfsprekendheid is er blijkbaar
niet, overigens in overeenstemming met de
situatie dat niemand aan zijn installatie zal
laten lassen door een niet-gecertificeerde
lasser, maar corrosiebecherming veelal niet
door gecertificeerd of gediplomeerde lak-
kers uitgevoerd hoeft te worden. Voor de
lekkage maakt het niet uit of de oorzaak
een lasfout of een corrosieput is, maar voor
de opdrachtgevers en installatiebeheerders
blijkbaar wel. Al met al betreft het hier een
fraai overzichtswerk dat mede vanwege de
laagdrempelige beschikbaarmaking door de
FME zeker zijn weg zal vinden naar de vak-
mensen die in NDO werkzaam zijn. De titel
doet een bredere onderwerpspreiding
vermoeden dan uiteindelijk gedekt wordt,
maar dat doet geen afbreuk aan de waarde
van het gebodene wat betreft materiaal-on-
derzoek.